

U MEĐUVREMENU

S MEĐUNARODNOG SIMPOZIJUMA »OSTVARIVANJE NACIONALNE RAVNOPRAVNOSTI U OBLASTI VASPITANJA I OBRAZOVANJA«

U organizaciji Pedagoškog instituta Vojvodine i u saradnji s Jugoslovenskom komisijom za saradnju sa UNESKO-m, u Novom Sadu je od 14. do 16. septembra ove godine održan međunarodni simpozijum o ostvarivanju nacionalne ravnopravnosti u oblasti vaspitanja i obrazovanja. U radu simpozijuma učestvovali su predstavnici 18 zemalja.

Prezentirano je oko četrdeset referata podeljenih u pet tematskih okvira, a o svakoj temi vođena je i diskusija. Osim priloga posvećenih rezultatima ostvarenim u obrazovanju i vaspitanju pripadnika raznih naroda i narodnosti Jugoslavije, govorilo se i o školskoj politici i vaspitno-obrazovnim mogućnostima pripadnika nacionalnih manjina u drugim zemljama i sredinama: u Indiji, Rumuniji, Velšu i Šri Lanki. Bilo je govora i o pravnim osnovama nacionalne ravnopravnosti kao i funkciji obrazovanja i vaspitanja u ostvarivanju nacionalne ravnopravnosti u višenacionalnim zemljama. Nije zaboravljena ni aktivnost UNESKO-a u ostvarivanju prava na vaspitanje i obrazovanje svih ljudi, bez obzira na njihovu rasnu, etničku, versku ili ma koju drugu pripadnost.

U referatu profesora Falkulteta političkih nauka univerziteta u Ilinoisu (SAD) Frederika Viarta, kritički je podvrgnuta njegova podela evropskih zemalja na demokratske i nedemokratske, s tim što je u ove druge profesor Viert svrstao sve socijalističke zemlje. Mnogi učesnici simpozijuma nisu se složili s ovakvom, očigledno netačnom i proizvoljnom podelom.

Interesovanje je izazvala i tema o zajedničkom vaspitanju pripadnika različitih nacionalnosti na zajedničkim sadržajima u funkciji izgradnje njihovog pogleda na život, društvo i odnose među narodima, a takođe i tema o kompleksu uticaja višenacionalne sredine i zajedničkog vaspitanja mlade generacije, kao faktori koji u višenacionalnoj sredini posebno utiču na zajedničko vaspitanje dece i omladine. Posebno je istaknuto pravno regulisanje položaja pripadnika raznih nacionalnosti, stepen ekonomsko-kulturne razvijenosti date sredine i psihološko-sociološki aspekti bilingvizma.

Brojni su bili i referati i saopštenja u okviru teme »Dvojezična vaspitno-obrazovna delatnost kao oblik zajedničkog obrazovanja

i vaspitanja pripadnika različitih nacionalnosti«. Referati i diskusija oko ove teme su pokazali da u raznim sredinama postoji različiti pristup izvođenju dvojezičnog vaspitno-obrazovnog procesa, zavisno od uslova u njima. Uspesi u tom pogledu postignuti u našoj zemlji mogu da predstavljaju, kao što je istaklo više inostranih učesnika simpozijuma, uzor i putokaz drugim višenacionalnim sredinama.

Najzad, bilo je reči i o slobodnim vamnastavnim i vanškolskim aktivnostima dece i omladine raznih nacionalnosti u nas.

Treba istaći da referati, saopštenja i diskusija nisu predstavljali jedini oblik rada učesnika simpozijuma. Domaćini simpozijuma su za učesnike organizovali posete sredinama u kojima zajedno žive i školju se pripadnici raznih nacionalnosti. To je omogućilo da učesnici simpozijuma, posebno inostrani, na licu mesta, neposredno, steknu uvid u dostignuća i rezultate zajedničkog vaspitanja i obrazovnja dece i omladine više nacionalnosti. To je bio možda najbolji vid upoznavanja stranih naučnika s našom stvarnošću.

Jedan od zaključaka simpozijuma je da u svetu dosad nije bilo dovoljno šireg istraživanja unapređivanja i zaštite ljudskih prava narodnosti, nacionalnih, etničkih i jezičkih manjina, a i ona koja su postojala vršena su bez zajednički prihvaćene metodologije, te bi bilo potrebno da međunarodna zajednica razradi zajedničku naučnu metodologiju istraživanja ove problematike i pruži podršku razvoju ovakvih istraživanja u nacionalnim i međunarodnim razmerama. U tome bi, kako je istaknuto, značajnu ulogu trebalo da odigra UNESKO.

Jaroslav Turčan

NA NULTOJ TACKI

23. Festival jugoslovenskog igranog filma

Ovogodišnji Festival jugoslovenskog igranog filma u Puli, dvadeset treći po redu, ostaće značajan kao informacija o aktuelnom stanju jugoslovenske kinematografije, odnosno kao potvrda onih brojnih, tokom godine izrečenih guđova i mišljenja o tome da se inercija prosečnosti, lutanja i promašaja u našem filmu nastavlja.

Pulski festival, u tom smislu, ne daje nam nikakvu odstupnicu — on nam daje, možda prvi put bez ostatka, kristalno

jasnu situaciju u jugoslovenskoj kinematografiji. Pritisnut svojim unutrašnjim i spoljašnjim nedaćama, nespričljivim, umetničkim sujetama, materijalanim i duhovnim siromaštvom, u atmosferi netrpeljivosti i manipulisanja starim, nasleđenim tehnomenedžerskim odnosima, naš film je došao do svoje nulte tačke. I ne vredi zato suviše trošiti reči utvrđujući ovo ili ono, okrivljavati ove one nosioce stanja i neprestano očekivati da će se nešto, verovatno, promeniti nabolje. Mislim da smo konačno došli do dramatičnog saznanja da ovu i ovaku kinematografiju već godinama vode jedni te isti ljudi, koji ne mogu, ili nisu voljni, da suštinska pitanja na planu ekonomskog društvenog, kulturnog značenja filma postave na osnove kojima se rukovodi opšti, društveni razvitak. Ili, ako to i cine, onda, u ovakvoj *status quo* situaciji jugoslovenske kinematografije, ti procesi ozdravljenja su, zapravo, dugoročno planirane kadrovskog, idejnog i duhovnog preobražaja celokupne stvaralčke aktivnosti na planu filma. Najtragičnije u čitavoj stvari je što se boljštinu ove i ovakve kinematografije često opira i smetaju upravo oni na čijim bi osnovama čitav proces morao počivati i od kojih, u krajnjem slučaju, ovaj preobražaj uglavnom i zavisi — filmski radnici. Drugim rečima, umesto da se prihvate svojih obaveza u društvenom preobražaju našeg filma i da smelo krenu u raščišćavanje mnogih odnosa koji nepotrebno terete našu kinematografiju, znatan broj filmskih radnika nastavlja da živi po inerciji, sviknut na bitisanje od ugovora do ugovora, od filma do filma; oni se lako mire s postojećim stanjem, držeći se one narodne »bolje vratbac u ruci...« Oni, često, ne razumevajući svoja prava i mogućnosti unutar novih odnosa, svojom duhovnom letargijom i upornošću istražavanja u postojećem, pomažu one ljudje i strukture čija »snaga« počiva upravo na iskorisćavanju takvih stanja i talklog načina mišljenja.

Ipak, kako i uvek kada je pulski festival u pitanju — u tome je, bez sumnje i njegova tradicionalna privlačnost — ova manifestacija nam je izvrstan indikator za svekolike analize, a shodno tome i pravilne korake upućene ka napretku našeg filma u celini. Jer, svima je bilo jasno da se kapaciteti produkcije i dalje nenormalno smanjuju (otuda valjda i besmislena ideja da se svi filmovi uključe u konkurenčiju, čime je čitavoj manifestaciji oduzeta mogućnost relevantne talkmičarske smotre), da nemamo valjanih scenarija (da paradox bude veći žiri je nagradu za scenario dodelio filmu kome je upravo scenario najslabija tačka!), da nemamo zahvate u savremene teme, kao što smo se uverili i u nešavremenost u anticipaciji istorije, da naša kinematografija nema pravih umetničkih kontinuiteta (odsustvo izvognog broja zaista značajnih imena, kao i odsustvo onih autora koji su prošlih godina uspešno debitovali!) i, najzad, da je mlad reditelj raritet svoje vrste, da nemamo pravih sistema u načinu vaflorizovanja umetničkog rada (honorari pojedinih ličnosti za supervizije su veći nego nekih drugih za autorski odnos prema materijalu!) i tako dalje.

Jedva nešto novo

Među šesnaest filmova viđenih u Puli nalazila su se i ostvarenja koja su, na izvestan način, nagovestila hipoteze koje smo, doduše, naslućivali i prošlih godina, ali koje su, izgleda, tek počele da otvaraju neke nove prostore, ili barem da pothranjuju našu nadu u snovišenja o boljim danima naše kinematografije. Bilo kako bilo, tri zaista zanimljiva

ostvarenja na ovogodišnjoj manifestaciji bila su: *Cuvar plaže u zimskom periodu*, mladog reditelja Gorana Paskaljevića, *Bele trave Boštjana Hladnika*, a takođe, naročito imajući u vidu žanr, *Vlak u snjegu* Mate Relje.

Cuvar plaže u zimskom periodu sažima nekoliko tema vezanih za doba mladičstva. Odrastao u atmosferi promašenog roditeljskog braka, junak filma Dragan, traži svoju put u životu, zasnovan na veri u sebe i ljude, ali veoma brzo shvata svu ponornost življena. Paskaljević vešto uspeva da obuhvati nekoliko nivoa različitih pitanja vezanih za odinjske jedinke prema sopstvenoј porodici, voljenoj osobi i, konačno, društvu i radu, tvoreći tragikomicnu sliku naše svakodnevice. U Paskaljevićevom pogledu nema krutih, zaostrenih, didaktičkih, crno-belih stavova i situacija, on groteskne situacije, kroz koje prolazi njegov glavni junak, boji izvesnom dozom gorkog humora. Stiče se utisak da je reč o otvorenim metaforama u čijem odgonetanju istakrivamo i sopstveni mentalitet i življene. Režija dobrog, rafiniranog ulksa, koja je izvanredno uspešno pronalazila podršku u glumačkoj ekipi (doduše, ne u svim likovima, jer su neki isuviše tipizirani, ili isuviše bledi: Ružica Sokić i Bata Živojinović!), naročito su izdvojeni Bata Stojković, Mira Banjac i Dara Čalenić, uz nosioce glavnih uloga: Gordana Kosanović i Irfana Mensura. Svakako da je uspehu filma znatno doprineo i sočan, životan dijalog. Gorana Milića i snimateljski zahvat Aleksandra Petkovića.

Bele trave Boštjana Hladnika nije izuzetan film. Naročito smetaju njegova sklonost ka melodramskim rešenjima lična zaokupljenost nekim univerzalnim kategorijama života, ljubavi i smrti. Istovremeno, nasilna penetracija senzualnosti i okrutnosti u normalan poredak stvari čini Hladnikov film interesantnim, jer govori o ozbiljnom nastojanju da do kraja iskaže svoje hteme, pogled na život i vreme u kojem živimo, bez obzira kako gorak i crn taj pogled bio. U tom smislu naročito je karakteristična ljubavna scena u ambaru iza gostionice, koja se odvija paralelno s fudbalskom igrom dečaka u istom dvorištu, jer ta scena deluje kao čista protivteža životne radosti, pa čak i najminornijeg putenog dodira. Ovako koncipirana ona postaje stožer destrukcije najelementarnijih životnih sprega i zalkona. Savremenost je, za Hladnika, samo tematski okvir u kojem raspravlja o univerzalnim opštlim pitanjima življena.

Dok Paskaljević i Hladnik stvaraju dela u krugu tematike iz naše svakodnevice, Mate Relje je posegao za delom koje spada u klasicu naše dečje literature — *Vlak u snjegu* Mate Lovraka — na čijoj je osnovi stvorio delo neobične lepote. Mada film ima čitav niz tehničkih i drugih propusta, i mada glumačka ekipa nije bila ujednačena, ovaj film predstavlja dragocenu zalagu jedne novostvorene tradicije naše kinematografije da se ovakvi neobavezni, nepretenciozni, ali ozbiljno i umetnički poštano uređeni filmovi pravljeni za decu, ali i za odrasle, nalaze u vrhovima popularnosti. Naročitu pažnju u ovome filmu između ostalog, zaslužuje i muzika Arsena Dedića.

Vreme sadašnje i prošlo

Među zanimljivija ostvarenja spadaju i filmovi koji nastoje da obraduju teme iz istorijske prošlosti, što je, verovatno, posledica slhvatanja da su u tom slučaju obaveze prema istorijskim činjenicama manje, a mogućnosti za pustizanje umetničke uverljivosti veće i koji, dakle, u istraživanju prošlosti traže meru života u sadašnjosti. Tu, pre svega, treba obratiti pažnju na *Seljačku bunu* Vatroslava Mimice i *Sarajevski atentat* Veljka Bulajića.

Seljačka buna predstavlja jedno od najambicioznijih i najgrandioznejših projekata našeg filma poslednjih godina. Mimica je imao želju da stvoriti izuzetnu epsku flesku jednog vremena i naroda u njoj, film u kojem bi »narod» imao glavnu i noseću ulogu, a da istovremeno, u taj epski milje, paralelno utka niz malih, kamernih drama »pojedinaca», kao stožere određenih ideja. Međutim, ideja filma, u osnovi dobra, u samoj realizaciji biva atomizirana raspršena u zasebne oaze smisla, odnosno besmisla, biva pretvorena u mložaičan ponegde i zbirkan sled heterogenih slika različite dramske vrednosti. Očigledno da je, i u dramaturškom smislu učinjen čitav niz nedoslednosti i propusta, tako, na primer, idealno zamisljena pojava Petrice Kerempuha u samome filmu ničim ne odaje razvojnu liniju neke planški koordinirane ideje, ili, akohoćete, »anticipaciju događaja »svojstvenu pučkim prorocima, jer pojava Kerempuha bi moralna i sudbinski da zazuvi. Ostavši bez oslonca, Kerempuha kao katalizatora onog tipičnog nanodanskog duha, a dajući, potpuno neosnovano, isuviše prostora mladiću Petru (koga, uzgred, budi rečeno, veoma slabo igra mladi Serđo Mimica), Mimica prepusta film izvesnim nedoslednostima, kompromisima. On tako propušta jednu od izuzetnih prilika da uistinu ovekoveči jednu svojevrsnu narodnu epopiju. Imajući u vidu da Mimica u dobrom delu filma zaboravlja na Gupca, da slično sudbinu doživjava u drugom delu i Gregorić, da je veoma malo pažnje obratio sociološko-ideološkim elementima, a budući da je reč o jednom zamisljivom ostvarenju, nameće se misao o tome da je Mimica propustio sansu da napravi i vredan film koji bi se dugo pamti. Ovo naročito mislim gledajući odlične uvodne sekvene koje su svojom stilskom ujednačenošću, elokventnošću i dramatskim filksiranjem lica u krajoliku (scena lova na čoveka) uspele uspostaviti malsimalni emotivni angažman gledaoca i usmeriti njegovu pažnju u željenom pravcu. Na žalost, sve ono ili barem većina onoga što je potom došlo nije moglo opravdati vhemenciju, leptu i čudnu dramatičnost uvodnih scena.

Sarajevski atentat Veljka Bulajića je, takođe, jedan u osnovi veoma pretenciozan zahvat, pri čemu je film ostao negde na sredokraći istorijske faktografije i onog ljudskog, realističkog entiteta junaka, nosilaca čitave drame. Bez preterivanja, posle gledanja ovog filma čovek je u nedoumici o uzrocima, povodima i idejnog obliju svega onoga što je dovelo do Sarajevskog atentata. Možda nije loše ovom prilikom setiti se Vitkenštajnove misli »da bih poznavao neki predmet, doduše, ne moram poznavati njegova spoljašnja obličja, ali moram poznavati sva unutrašnja«. Bulajić je tokom stotridesetpet minuta svoga filma upravo demonstrirao da dobro poznaje sva spoljašnja obličja ove drame, kojima je želeo da obuhvati i nešto od univerzalne sudbine čoveka i jedinice. U tom spoljašnjem navedimo samo kao primer: porodica Ferdinand i njegova ljubav sa Sofijom dobijaju romantična, sladunjava obeležja, dok je glavni protagonist Princip (Irfan Mensur) prikazan kao zbuđen čovek, daleko od ovog sveta prakticizma i rutine. To je, u neku ruku, čovek koga možemo uvrstiti u kategoriju ljudi bez svojstava. Upravo u izbonu stvari i stanja kojima želi definisati stvarnost Bulajić najviše greši, krećući se od poznatog da bi se, najčešće, zaustavio na trivijalnom. Okviri *Sarajevskog atentata* identični su, to možda zvuči paradoksalno granicama tradicionalnog mora i tehnici konvencionalno ispričanih holivudske istorijske drama koje se, kao i ovaj Bulajićev film, gledaju bez strasti, no zato s lakoćom, čak i s interesovanjem, ali isto tako brzo i zaboravljuju.

U kategoriju filmova s istorijskim implikacijama i faktografijom svakako spadaju i filmovi *Najduži dan* (autentičan događaj iz 1903—1908. o turskoj odmaždi prema ustamicima u jednom makedonskom selu) Branka Gapa i *Idealist* Igora Pretnara. U *Najdužem danu* jedna

interesantna i dramatična storijska biva svesno žrtvovana vizuelnom rafinmanu. Gapo, umesto da je pošao težim, ali ispravnijim putem traženja nekih suštinskih pitanja kauzalnosti odnosa između sprovodnika i kažnjivnika i otkrivanju čitavog makrokosmosa u ličnostima zatvorenika, uglavnom se zadovoljava da skorektno ispriča priču, na nivou slikovne ekspresije, tražeći u tome svoje puteve afirmacije.

Idealist Igora Pretnara je korektna, konvencionalna i pomalo dosadna ekranizacija romana Ivana Čanikara *Martin Kačur*. Upričos tome što je kao podlogu imao izuzetno razuđenu literarnu građu, koja je pružala višestruke mogućnosti, Pretnar je izabrao jednu prilično bukvalnu i pravolinjsku usmerenu tezu o propasti Martina Kačura. Umesto da se posveti unutrašnjoj psihološkoj motivaciji lutanja glavnog junaka, Pretnar insistira na čitavom nizu detalja kojima, doduše, polkriva fabulu, ali ne otkriva ono suštinsko jezgro drame, onu duboku društvenu etničku i psihološku podlogu na kojoj sudbina Čanikarevih junaka i počiva. Na izvestan način, svojom jednoznačnošću i *Najduži dan*, kao i *Idealist* ne uspevaju u dovoljnoj meri opravdati onu nacionalnu, socijalnu i ideološku svest kojima su inače prožeti.



vrhovi zelengore



čuvar plaže u zimskom periodu

I ostali...

Debi Jovana Aćina u igranom filmu *Poznajete li Pavla Pleša?* bio bi uspešniji da se nije spleo u tumačenjima životnih tegova svog glavnog junaka. Aćin je insistirao na pojednostavljenim oblicima grubosti i nepravde koji nisu imali svoja opravdanja i dovoljno unutrašnje produbljenosti, da bi određena stanja njegovih junaka činili logičnim, a samo prizore smišlenim. Filmovi *Devojački most* Mikića Stamenkovića i *Vrhovi Zelengore* Zdravka Velimirovića nose u svojoj strukturi sve značajne bolesti akcionih filmova na temu narodnooslobodilačke borbe. Jednostavniji, s neobičnom okosnicom filmske priče o razmeni zarobljenika, film Mikića Stamenkovića ostao je u onim dobrim standardima psihološko-akcionog filma. Uprošćene dramaturgije, bez osobito dramatičnih zbijanja, ovaj film ostaje u sećanju jedino po zanimljivim glumačkim ostvarenjima, naročito Marka Nikolića i Žarka Radića. Sto se tiče ostvarenja Zdravka Velimirovića reč je o znatno ambicioznijem filmskom poduhvatu. *Vrhovi Zelengore* demonstriraju gotovo feljtonistički viđenu i shvaćenu sudbinu junaka na Ljubinom grobu. Mehanizam ovog filma odviše je poznat, da bi uistinu delovao svojom umetničkom uverljivošću. Opšta mesta, dramski indikatori i opšta struktura ove dramatične storiјe, nisu temeljeni na psihološkim, niti političko-socijalnim, već uglavnom na akcionalo-pirotehničkim elementima. Film je, a to mu je i najveća vrednost, uspešno afilmsao nekolicinu mlađih glumaca od kojih su najzapaženiji bili Biljana Dragutinović i Radoš Bajić.

Ako ovim filmovima dodamo i film Vojka Duletića *Između straha i dužnosti*, veoma naivne i bukvalne fakture, onda s pravom možemo smatrati da ovogodišnji filmovi rađeni na temu narodnooslobodilačke borbe uistinu nisu ispunili očekivanja, što važi i za film *Cetiri dana do smrti* Miroslava Jokića koji je vezan za pogibiju Đure Đakovića i istoriju radničkog pokreta. Možda bi sva ta dela bilo najpoštenije smatrati svojevrsnim žurnalitskičkim filmskim hibridima poetike aktivizma i istinskog ljudskog doživljaja patnje i veličine čoveka u neposrednom viđenju rata ili političke represije. Izuvezetak čini *Salaš u malom Ritu* Branka Baueru, šarmantan i efektan film, s izvrsnim glumačkim ansamblom u kome su dominirali Slavko Štimac i Miodrag Radovanović.

Primere jednodimenzijsionalne i loše shvaćene zabavnosti predstavljaju filmovi koji tobože dolaze iz naše svakodnevice — *Vagon Li* Dragoslava Ilića, *Vojnikova ljubav* Svetislava Pavlovića i *Naivko* Jovana Živanovića. Prepuni su naivnosti, nedopustivih grešaka u dramaturškom i rediteljskom postupku, s nelogičnostima u pojedinim scenama i pojednostavljenjima u karakterizaciji likova.

Bilo kako bilo Pula nam je postavila čitav niz otvorenih pitanja, na nama je da na njih počnemo odgovarati.

Borislav Andelić

UREDNIŠTVU ČASOPISA »POLJA«

Vaš cenjeni časopis br. 208-209, juni-juli 1976. godine objavio je, iz pera Florike Stefan, pamfletski nekrolog pokojnom književniku Jonu Ballanu — »Povodom teksta *In memoriam Radu Flore*«, kojim, osim što skrnavi sećanje na našeg eminentnog i rano premiunilog Čoveka i stvaraoca, očito pokazuje nameru razračunavanja s ličnošću redovnog profesora Beogradskog univerziteta, dr Radu Flore, književnika, dobitnika Nagrade »Oslobodenja Vojvodine« 1972. godine, istaknutog naučnog radnika, predsednika Društva za rumunski jezik SAP Vojvodine, predsednika Izdavačkog saveta časopisa »Lumina« poznatog kulturnog pregaoca najširoj jugoslovenskoj javnosti i van naših granica.

Ovaj tendenciozni članak neprijatno nas je iznenadio i izložio.

Izgleda nam upravo nepojmljivo da se iz jedne metafore, kao što je »Inženjeri (ljudskih — sic! kod F. S.) duša«, isčupane iz konteksta jednog obimnog, iskrenog i dostojnog nekrologa, mogu izvući takvi zaključci i takve optužbe, kao što su oni o staljinističkoj orientaciji prof. dr Radu Flore.

Iznenađuju nas, takođe, da je vaša redakcija, bez ikakve ografe, taj članak objavila preuzimajući na taj način, delimičnu odgovornost za neosnovane tvrdnje i uvrede upućene prof. dr Radu Flori.

Molimo Vas da, u interesu istine i objektivnog obaveštavanja javnosti, ovo naše pismo u celosti objavite na odgovarajućem mestu u Vašem časopisu.

Devojački bunar, 15. 9. 1976.

Učesnici IV književne kolonije
»Devojački bunar '76«

Aurel Trifu
Aurel Gavrilov
Teodor Sandru
Mihaj Avramescu
Jon Marković
Sima Petrović
Felicija Mariana Munteanu
Petru Kirdu
Ileana Ursu
Miodrag Miloš

ODGOVOR FLORIKE ŠTEFAN

Zahvaljujem Redakciji »Polja« što mi je omogućila da upoznam sadržaj ovog kolektivnog autorskog dela. Iskreno rečeno, očekivala sam nešto više, barem rezoluciju koja bi, kao što je uobičajeno, u sebi sadržala i ekskomunikaciju, pa da sve bude u skladu s duševnim inženjerišćem.

Ali, ako je reč o »istini i objektivnom obaveštavanju javnosti« moram reći da sam iz tog »obimnog, iskrenog i dostojnog nekrologa« »iščupala« »izvanrednog inženjera duša«. Ja sam time samo ublažila

ovu originalnu rečenicu koja u celosti glasi: »*Jon Balan je bio izvanredni inženjer duša ne samo kao stvaralac, nego i kao književni pedagog, kao profesor književnosti, prenoseći deci kroz fluid svoje reči, široke mogućnosti transponovanja umetničke poruke*«.

Kao što se vidi, inženjerska delatnost Jona Ballana u interpretaciji Radu Flore proteže se na književnu pedagogiju, nastavu književnosti i vaspitno-obrazovni proces, čime je učinio više nego što je zahteo o »inženjerima duša« i tražio od pisca. To znači biti veći katolik od pape.

Međutim, kako je ova »metafora« davno prestala da se smatra metaforom, postajući jedno od uporišnih načela staljinizma u literaturi, postala je pojam pritiska na pisce i literaturu postala je sinonim zla, jer se dobro znao i dobro se zna ko je određivao zadatke »inženjerima«. A inženjeri su bili različiti: i ovakvi i onakvi. Jedni su taj svoj posao obavljali na sveopšte zadovoljstvo naručioca i postajali lauerati, a drugi su svoj životni put završavali kao Babelj, Piljnjak itd.

Ovo i ovakvo pismo zaista iziskuje raspravu o osveženoj »metafori«.

U Novom Sadu, 25. oktobra 1976.

Florika Stefan

Napomena Redakcije povodom pisma učesnika književne kolonije »Devojački bunar«

Uvereni smo da se *Poljima* ni u kom slučaju ne može pripisivati »odgovornost za neosnovane tvrdnje i uvrede upućene prof dr Radu Flori«. Sam čin objavljuvanja jednog teksta ne podrazumeva saglasnost redakcije s iznesenim tvrdnjama. Tek sučeljavanje obeju strana (u ovom slučaju) i uvid u pravo stamje stvari, što je i inače običaj u sličnim polemičkim izmenama misli i argumenata, moći će da stvori predulove za opredeljenje i stav Redakcije.

Upravo iz tog razloga objavljujemo tekst učesnika IV književne kolonije »Devojački bunar« i odgovor Florike Stefan.

Redakcija

ISPRAVKA

U prošlom broju omaškom su izostavljeni navodi u prikazu knjige M. Bulatovića. U tekstu stoji: *Slobodu* kloju bi im domovina uskratila — a treba da budе: »slobodu« kloju bi im domovina uskratila. Izvinjavamo se čitaocima i autoru.

Redakcija

»POLJA« — ČASOPIS ZA KULTURU, UMETNOST I DRUŠTVENA PITANJA

uredju: dr sergej flere, dr momčilo grubač, zorica stojanović, julijan tamaš i jojan zivlak (glavni i odgovorni urednik) / tehnički i likovni urednik cvetan dimovski / sekretar radmila gikić / članovi izdavačkog saveta: lazар elhart, dr sergej flere, radmila gikić, mr mihailo harpanj (predsednik), branislav panić, dr jože pogačnik i jaroslav turčan / izdaje tribina mladih, novi sad, katolička porta 5, telefon 43-196 / godišnja pretplata 50 dinara, za inostranstvo dvostruko / žiro-račun 65700-603-997 kod novosadske banke u novom sadu / lektor zorica stojanović / korektor raša perić / meter miroslav pešić / štampa »prosveta«, novi sad, stevana sremca 13. na osnovu mišljenja pokrajinskog sekretarijata za nauku, obrazovanje i kulturu broj 413-152/73 časopis je oslobođen poreza na promet proizvoda i usluga.